

SERBEST ZAMAN VE EĞİTİM

Yavuz .Selim AĞAOĞLU¹

Metin BAYRAK¹

Suat AYBEK¹

İlkay YAZARER¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı serbest zaman ile eğitim kavramlarını ve bunlar arasındaki ilişkinin önemini açıklamak, konuya ilişkin düşünce ve uygulamaları ortaya koymaktır. Bu anlamda, serbest zaman ve eğitim konusyla ilgili yerli ve yabancı literatür taranarak konu geniş boyutuyla tartışılmıştır. Bunun neticesinde serbest zaman ve eğitim konularının önemine değinilmiş, gerekliliği sorgulanmış ve nitelikli bir eğitim için sağlanacak katkılar gözden geçirilmiştir. Sonuç olarak, serbest zaman bireye yeni deneyimle kazandıracak uygulama alanlarını oluşturmaktadır. Serbest zaman ve eğitim birbirini niteleyen iki kavramdır.
Anahtar kelimeler: Serbest Zaman, Eğitim

ABSTRACT

The objective of this study, is to explain leisure time and education concepts with the importance of relations between them, and is to apper opinions and applications related with this subject. For this reson, domestic and foreign literature was researched and discussed widely. In addition to this the importance of leisure time and education subjects were mentioned, necessity of these were interrogated and the contributions for the quality of education were reviewed. In conclusion leisure time provide the individual new experiences by forming application areas. These two concepts, leisure time and education qualitifies each other.
Key words: Leisure time, Education

GİRİŞ

Yirminci yüzyılda birçok etken eğitimi amaç ve işlevsel yönden değişime zorlamıştır. İnsan hakları, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ve toplumun sosyo-ekonomik statüsündeki değişimler eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış ve geleneksel eğitime baskı yaparak eğitimi birey yararına değiştirmeye zorlamıştır. Serbest zaman kavramı değişen eğitim anlayışı içinde önemli bir unsur oluşmaktadır.

Eğitim yer ve zamanı belli olmaksızın bireyde kalıcı olan davranış değişikliğidir. Bu anlayışla serbest zaman örgün eğitim dışında da eğitimi doğrudan veya dolaylı olarak desteklemektedir. Diğer bir anlayışa göre ise eğitim; bireyin bedensel, duygusal, düşünsel ve sosyal yeteneklerinin kendi ve toplum için en uygun şekilde gelişim sürecidir. Özellikle bu oluşum içerisinde pozitif ve yapıcı davranışların oluşturduğu yaklaşımların bir süreç içinde ifade edilmesidir. Bu sürecin işlevliğinde serbest zaman kavramı anlayışının önemli bir yeri vardır (Torkildsen,1992).

Serbest zaman nitelik ve nicelik bakımından sınıflandırılabilir. Aklın ve bedenün üstün manevi halleri biçiminde; düşünmek, erdemli olmak, sevgi, heyecan ve bilgelik gibi niteliksel özelliklerle ifade edilir, aklın varlığını kabul eder. Nicelik olarak ise ayları, haftaları ve saatleri ifade etmektedir (Ağaoğlu, 2002).

YÖNTEM

Serbest zaman ve eğitim. Türkiye’de henüz yeni gelişmekte olan bir alan olmakla birlikte son yıllarda bu alanda yapılan çalışmalarda artış gözlenmektedir. Fakat bu çabalar yeterli değildir. Bu çalışmada serbest zaman ve eğitim alanındaki literatür ve araştırma bulguları taranarak tasnif edilmiş, çalışma amaca hizmet edebilecek şekilde değişik açılardan da değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böylece, giderek gelişen ve akademik bir disiplin olarak kabul gören “serbest zaman ve eğitim” kavramları çok yönlü tartışılarak alanla ilgili bilgi ve birikime katkı sağlamak amaçlanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Serbest zaman ile eğitim birbiri ile ilişkili iki kavramdır (Kraus,1971). Eğitiminin güçlü savunucusu olan Brightbill’e göre eğitim ve serbest zaman bir daire içinde, ayrılmaz bir yapıyı oluşturur (Kelly,1990). Herbart’a göre eğitim her türlü bilme, anlama, öğrenme ve algılamaya dayanır. Eğitim ve öğretimde bu yollar izlenirken özgür katılımı ifade eden ve yaratıcı sonuçları olan serbest zaman insanları doğru deneyimlerle besleyerek ahlâken sağlam karakterli ve erdemli kişiler olarak yerleştirir. Bu görüşü destekleyen Tolstoy’a göre de eğitimin temel ilkesi özgürlük olmalıdır. Eski Yunanlılarda (M.Ö. VIII. ve VI. yy) insanın her yönlü gelişimi, yani beden ve ruhun armonik bir bütün halinde gelişmesi amaç edinilmiştir (Aytaç, 1992). Ayrıca Japon eğitim felsefesine göre halk yaşamı boyunca eğitilmelidir. Çünkü eğitim yaşamın her anında yaşayan bir olgudur. Bunu kimin ve hangi kurumun verdiği önemli değildir; önemli olan toplumun eğitilmesidir (Türkoğlu, 1998).

Eğitimin amacı toplumun gelişimine katkı sağlamak ve onun yaşam kalitesini yükseltmektir. (Siedentop ve ark, 1986). Bu manada serbest zaman da bu olgunun içerisinde değerlendirilmektedir (Çöndü,1999) Yaşam kalitesi kişiye göre tanımlanabilmesine karşın bugün kabul edilen tanıma göre uzun ve sağlıklı yaşamdır. Fiziksel ve psikolojik olarak kendini iyi hissetmektedir (Lumpkin, 1990). Eğitim fütüzofları ve liderleri serbest zamanı eğitimin bir parçası olarak görmüşlerdir. Nitekim Sokrates, Aristo, Quintillian, Comenius, John Locke ve John Dewey serbest zamanı eğitimin esası olarak değerlendirmektedirler. Serbest zamandaki eğitim sürecinde yaşanan deneyimler kişinin duygularının kontrol etmesini ve topluma uyum sağlamasını esas edindir. Okullarda ise öğrenciler birçok serbest zaman imkânına sahiptir. Bu zamanlarda onlar daha çok ilgi ve heyecan duydukları aktivitelere katılırlar. Serbest zaman aynı zaman da onlara zihinsel terapi sağlar. Bu anlamda serbest zamanın eğitimsel amaçları içinde; grup bütünlüğü ve dayanışması, gruplar arası ve grup içi uyum, sosyal ilişki ve cinsiyetlerin kabullenilmesi, zarafetin ve güzelliğin ifadesi, toplum içinde dengeyi koruyabilme, saldırganlığı önleme, kötü huyları ortadan kaldırma, milli ve milletlerarası itibarı koruma gibi nitelikler sıralanabilir. (Lawther,1972). Bu nedenle evrensel eğitim hizmetinde etkin olmak isteyen eğitimci, öğrencisinin ideal kişiliğini yaratabilmek, onun fiziksel, ruhsal ve toplumsal hazırlık ve yeteneklerini aynı düzeyde geliştirmek için çaba göstermek zorundadır (Göral,2001).

Eğitim ve serbest zaman arasındaki bir başka ilişki de katılımcıların kendilerini mutlu edecek olay ve olgularla tecrübe kazanmasıdır. Bu eğitim hayatı boyu süreç deneyimlerden oluşur. Serbest zaman ve eğitim aynı anda insan hayatına yön verdiği için birbirinden ayrı olarak düşünülmez. Ders çalışma zevkli olduğu zaman çok daha kalitelidir ve en iyi eğitim ise deneyimlerle serbest zamanda elde edilir. Dolayısıyla serbest zaman, insanlarda var olan yetenek, ilgi ve yaratıcılığı geliştirmektedir (Suiçmez, 2000). Bu noktada asıl

amaç, insanlarda serbest zaman fonksiyonları ile eğitimin amaçlarına ulaşılabilmeyi hedeflemek olmalıdır(Carlson,1972).

Serbest zaman aktiviteleri aynı zamanda öğrenilen kültüre de bağlıdır. Kültür bazen “toplumdan öğrenilenlerin tümüdür” diye tanımlanır. Bu sanatı, hareket biçimini ve estetiği içerir. Bütün bunlar serbest zamanı belirli bir kültürün ürünü olduğunu göstermektedir. Sadece öğrenilmez, o kültürü aynı zamanda öğretir.

Serbest zaman ve eğitim insan gelişiminin esasını oluşturur. Eğitim insanlara serbest zamanın ifade edilmesini öğretir ve onları bu olguya hazırlar. İnsanlar ise bunu daha çok rekreasyon ile gerçekleştirebilir. Bu yüzden serbest zaman göreceli, özgürlükçü kendi kendine karar vermeyi de içermektedir. Dolayısıyla özgür, açık, değişebilir ve evrensel olmalıdır (Kelly,1990).

Bireyi serbest zamana hazırlamak için eğitim önemlidir. Spor ve oyunlarla fiziksel beceriler geliştirilir. Birçok oyun ve artistik çalışmanın gerekliliği için gereken donanım ile iletişim kurmak ve anlam yüklemek temel becerilerle oluşur. serbest zamanın ifadesi için iletişimde yüksek seviyede yetenek gereklidir. Öğrenme ve serbest zaman arasında işbirliği anlamında ilişki vardır. Öğrenme, iletişim ve düşünme yetenekleri yüksek ise serbest zaman imkân ve tatminliklerine de o derece hızlı ulaşılır. Aynı zamanda serbest zamanda kazanılan deneyimler diğer alanlarda da kullanılır (Kelly,1990).

Okulun görevi genci yetişkin rollere hazırlamak ve toplumun değerlerini ona yüklemektir. Bu eğitimsel süreçte bazı sosyal ve bireysel kimlik gelişir. Okul derece, diploma, sertifika vererek öğrencileri bilinçli bir standartta ve gerekli eğitim derecelerinde belirli seviyeye yükseltir. (Kelly,1990). Halk okulları, okul sertifika kriterleri ve diğer standartlar belirlenirken yaşam standartlarını da belirlemek gerekir. Okulun bir fabrika gibi güvenilir ve sertifikalı ürün olması beklenir, bu durumda bu ürün insandır.

Eğitim kişinin düşünme ve öğrenme becerisini, bilgiyi biriktirmeyi sağlamalıdır. Bunun yanında birey gelecekle ilgili önceden belirlenmiş rollerine de hazırlanmalıdır.Aynı zamanda eğitim özgürlüğün ana unsurunu oluşturmaktadır. Eğer istenilen beceriye ulaşırsa deneyimler yeterince düzenlenmiş ve geniş olarak ifade etmektedir diyebiliriz. Bütün bunlarla birlikte eğitim, grup ve birey üzerine kararlar alma imkânını da sağlar.

Serbest zaman özgür ortamda eğitimi ifade eder. Birçok eğitim filozofu öğrenme için gerekli unsurun özgürlük olduğunu vurgulamışlardır. Sosyolog John Dewey bireyin çevreye olan iletişiminin kontrolü öğrenmeyi artırdığı ve serbest zaman deneyiminin birey için öğrenmeyi sağladığını vurgulamıştır(Dewey,1921). Bununla birlikte kendiliğinden oluşum için çevre ve fırsatların özgür olması gerekir(Kelly, 1990). Piaget'e göre serbest zaman deneyimleri eğitimin önemli BİR yoludur, birey serbest zaman içinde yeni beceriler kazanmaya çalışır. Daha da ötesi çevre ile bireyin deneyimleri etkileşerek belirli bir eğitim potansiyeli oluşturur. Oyun ve öğrenme ayrılmaz bir oluşum içindedir. Fakat gelişme süreci içinde ve özgürlüğün genel gerekleri içinde birleştirilir. Eğitim, serbest zaman gibi özgürlük gerektir ve zaman içinde çabanın değerliliğiyle birlikte alınan kararlarda belirli fırsatlar doğurur. Eğitim bilginin tüketilmesinden daha önemli bir değerdir. Sonuç olarak eğitim belirli bir yapı ve özgürlük içeren bir süreçtir, kültürel miras bırakır ve bireyin gelişmesini sağlar. Eğitim serbest zamanın içsel anlamını da yakalar (Kelly,1990).

Başarılı bir eğitim süreci amaçlanan ile yaşanacak deneyimler arasındaki uyumdan doğar. Ancak bunun içinde gerekli şartlar oluşturulmalıdır(Mosston, 2000). Öte yandan eğitimsel sürecin birçok yöntemi vardır. Bazı uygun koşullar sağlanırsa birey eğitilir. Öyle ki bazıları için tanımlama yapılması gerekirken, bazılarının kendiliğinden keşfetmesi, bazılarının ise eğitim sürecini örnekleme yaparak yaşanması gerekir (Kleindienst, 1978).Bütün bunlar göz önüne alındığında serbest zaman, eğitim için bir enstrümandır. Eğitim kişiyi işe ve istihdama hazırlamaktan ziyade yaşam şartlarına hazırlar.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Y. S., Türkiye'deki Üniversitelerin Rekreasyon Programlarının Geliştirilmesi, Doktora Tezi. OMÜ.Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun,2002, s 16-18-20
- Aytaç, K., Avrupa'da Eğitim Tarihi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.No.58. İstanbul,1992, s.17
- Çöndü, A., Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara. 1999, s.6
- Dewey, J., Democracy and Education (New York: Macmillan. 1921, s.312
- Kelly, J. R., Leisure.Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 07632 ,1990, s.310, 311, 312
- Kleindienst, V, K., Weston, A., The Recreational Sports Program: School... Colleges... Communities., Prentice- Hall,Inc., Englewood Cliffs, N.J.07632,1978, Usa. s.61
- Kraus, R., Recreation And Leisure İn Modern Society.,Applcton- Century-Crofts, Educeational Division. Meredith Corporation, 1971, New York. s.253
- Lawther, J, D., .Sport Psychology. Prentice Hall , Inc.Englewood Cliffs, New Jersey,1972. s.18
- Lumpkin, A., Physical Education And Sport. A Contemporary Introduction.Adı: Angela Lumpkin., Second Edition, 1990.Times Mirror /Mosby College Publihing, Usa, S.5
- Mosston, M., ve Ashworth, S., Çeviri .Eda Tüzemen. Düzenleme: Gıyasettin Demirhan. Beden Eğitimi Öğretimi. Bağırğan Yayınevi. Sporsal Kuram Dizisi, 30. Ankara, 2000, s.1
- Siedentop, D., Charles M., Charles., Taggart, A., 1986. Mayfield Publishing Company. U.S.A. s.23
- Suiçmez, H., Türkiye ve İngiltere'deki Sportif Rekreasyon Yöneticilerinin Karakteristik Özellikleri. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mart, 2000, Trabzon. s.54,55
- Torkildsen, G. Leisure And Recreation Management. Third Edition, 1992 , s.8, 25, 26
- Türkoğlu, A., Karşılaştırmalı Eğitim. Adana ,1998.,Baki Kitabevi. s.491